

UNIVERSITETSSYKEHUSET NORD-NORGE
DAVVI-NOROGGA UNIVERSITEHTABUOHCCVISSU

HELSE NORD

Program for nasjonal jubileumskonferanse i habilitering

21. – 23. september, 2011 Tromsø

Program for Nasjonal jubileumskonferanse i habilitering 21.-23.september, 2011 Tromsø Radisson Blu Hotel

Nasjonalt ledernetverk for habilitering inviterer til jubileumskonferanse i
anledning HVPU reformen er 20 år.

ONSDAG 21. SEPTEMBER 2011

Ankomst - Registrering og lunsj fra kl 1200

FELLESFORELESNINGER Ledet av konferansier Jørgen Sundby	
kl. 13.00 – 13.30	FELLES ÅPNING
(1) Historisk perspektiv:	
Bakgrunn for opprettelse og utvikling av habiliteringstjenestene	
kl. 13.30 – 14.15	Ole Bernt Schjetne
kl. 14.15 – 15.00	Geirmund Skeie
(2)Tilbakeblikk på ansvarsreformen og veien videre	
kl. 15.30 – 16.30	Jan Tøssebro

kl. 16.30 – 16.45	Pause
-------------------	--------------

(3) Tildeling og utførelse av kommunale tjenester-hvilken rolle har spesialisthelsetjenesten?	
kl. 16.45 – 18.30	Petter Kramås: Spesialisttjenestens rolle i forhold til saksutredning og vedtak samt rolle i forhold til utførelsen av kommunale tjenester (Rådgivning og veiledning) Kramås belyser erfaringer fra noen aktuelle områder som praktisk bistand og opplæring – brukerstyrt personlig assistanse, tvang og makt – sosialtjenesteloven kap 4A, avlastning og omsorgslønn samt spesialpedagogisk hjelp i barnehage og spesialundervisning i skole. Han kommer også inn på ny helse- og omsorgslov, aktuelle endringer og betydning for spesialisttjenestens rolle og arbeid.

kl. 19.30	“Come together” på Rorbua med kulinarisk innslag fra Eksportutvalget for fisk
-----------	--

**RORBUA
PUB**

TORSDAG 22. SEPTEMBER 2011

FELLESFORELESNINGER

(4) Habiltøren ("Habitering som fagfelt og veiledning som metode")

kl. 08.30 – 10.00	Anne-Margrete Rostad Anne Gro Instrand	<ul style="list-style-type: none"> • Habitering som fagfelt • Veiledning som metode • Arbeid med "rammebetingelser vs direkte pasientrettet arbeid" • Tverrfaglig samarbeid • Samarbeid mellom ulike etater • Ambulant og poliklinisk arbeid
-------------------	---	--

kl. 10.00 – 10.30

Pause

PARALLELL- SESJONER

5.0 Utredning ved alvorlig og dyp psykisk utviklingshemming

kl. 10.30 – 13.15	<p>"Fagutviklingsgruppen" Jan Erik Østvik, Anne-Grethe Olsen, Leif Hugo Stubberud, Leif Olav Ringeli, Eirin Lorenzen, Odd Inge Andreassen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Behov for utredning og diagnostikk (sanser, motorikk, kognisjon, ferdigheter og kommunikasjon) • Gjennomføring og utredning • Betydningen av tverrfaglig samarbeid/samhandling og miljøterapi/habiteringsprosess • Presentasjon av fagutviklingsarbeid ved voksenhabiteringstjenestene Ullevål/OUS, Ahus HF, Helse Innlandet og Sykehuset Østfold
-------------------	---

PARALLELL- SESJONER

5.1 Årsak-/genetiske utredninger v/psykisk utviklingshemming

kl. 10.35 – 11.15	<p>Petter Strømme "Fra klinikk via genetikk til nevrovitenskap; Hva går galt i nervecellen"</p>
<h4>5.2 Epilepsi ved sammensatte nevropsykiatriske tilstander og funksjonshemminger (PU, autisme, ADHD med mer)</h4>	
kl. 11.30 – 12.15	Knut Risberg: Fokus på barn
kl. 12.30 – 13.15	Erik Sæthre: Fokus på voksne

5.3 Alvorlig atferdsproblematikk

kl. 10.30 – 12.15	<p>Jon Petter Mykletun Oversikt over ulike typer problemadferd (selvskading, låseadferd og utagering). Kartleggingsverktøy. Differensialdiagnoser</p>
kl. 12.30 – 13.15	Geirmund Skeie Medikamentell behandling ved alvorlig adferdsproblematikk

5.4 Rutiner for pasient flyt i habiteringsarbeidet

kl. 10.30 – 12.15	<p>Trine Storjord "Myter og fakta om pasientflyt – om bruk av elektronisk pasientjournal, rapporter og datakvalitet"</p>
kl. 12.30 – 13.15	Trine Storjord Work shop/erfaringsutveksling rundt tema

LUNSJ

Kl. 13.15 – 14.00

FELLESFORELESNINGER

6. Kjærlighet og stålull - å vokse opp med en utviklingshemmet mamma

Kl. 14.00 – 16.00	Lisbeth Pipping Forteller om sin egen barndom og oppvekst med en utviklingshemmet mamma, hjelpeapparatets unnfallenhet, men også de gode helperne.
-------------------	--

PARALLELL- SESJONER

7.0 Hva vil det egentlig si å leve med ulike grader av utviklingshemming?

Kl. 16.30 – 18.00	Elisabeth Wigaard Fokus på kognisjon ved utviklingshemming generelt og "kognitive kjennetegn" på mild, moderat og alvorlig grad av utviklingshemming. Hvordan kan den kognitive svikten disponere for eksempel for angst og andre psykiske lidelser? Hvordan det kan gå når de kognitive forutsetningene møter hverdagens krav ?.
-------------------	---

7.1 Nevromuskulære sykdommer

Kl. 16.15 – 17.00	Irene Lund Presentasjon av Nasjonalt kompetansesenter for nevrologiske sykdommer. Marijke van Ghelue Hva skjer innen nyere forskning i Duchenne/Becker muskeldystrofi?
Kl. 17.15 – 18.00	Merel Jansen Presentasjon av "The protocol of the No Use is Disuse study: Physical training in boys with Duchenne muscular Dystrophy

7.2 Seksuelle overgrep og psykisk utviklingshemmede

kl. 16.30 – 17.15	"Fagutviklingsgruppen" v/Peter Zachariassen, Siri Malmo, Wenche Fjeld, Kirsten Eggen og Sivert Welle • Fokus på offeret: Presentasjon av fagutviklingsarbeid ved voksenhabiliteringstjenestene Ullevål/OUS, Ahus HF, Helse Innlandet og Sykehuset Østfold
kl. 17.15 – 18.00	Svein Øverland Fokus på overgriperen: Hvordan utrede og behandle

7.3 Kvalitetssikring

Kl. 16.15 – 17.15	Fag og forsknings senteret UNN Kvalitetssikring av rutiner i pasientarbeidet
Kl. 17.15 – 18.00	Fag og forsknings senteret UNN Work shop/erfaringsutveksling rundt tema kvalitetssikring

kl. 19.30

Festmiddag på SAS med kulinarisk innslag fra Eksportutvalget for fisk

FREDAG 23. SEPTEMBER 2011

PARALLELL- SESJONER

8.0 Multifunksjonshemming og sammensatt funksjonsnedsettelse

kl. 08.30 – 09.30	Karl Jakobsen Arbeid med multifunksjonshemmede-en modell for alt arbeid med psykisk utviklingshemmede
kl. 09.45 – 11.15	Medarbeider v/Nordre Aasen bo- og behandlingssenter Ernæring- og spiseforstyrrelser ved multifunksjonshemming . Multifunksjonshemmede som ikke kan spise uten omfattende bistand: Hvordan tilrettelegge spisesituasjon? Hvordan tilrettelegge måltider/type mat? Hvordan sikre at pas svelger rett, når skal vi mistenke aspirasjon? Får pasenten i seg nok? Når skal vi tenke PEG?)

8.1 Foreldreprogram for foreldre til barn med autismespekterforstyrrelser

kl. 08.30 – 11.15	Kenneth Larsen Programmet er et 12-ukers modulbasert program som har som formål å styrke og støtte opp om sentrale foreldreferdigheter, med et spesielt fokus på hvordan dette endres gjennom å samhandle og oppdra et barn som har vansker innenfor autismespekteret. Foreldreprogrammet fokuserer på 3 hovedområder: 1) Positiv samhandling, 2) Tilbakemeldinger og læring og 3) Grensesetting og håndtering av vanskelige situasjoner. Programmet er utviklet for foreldre som har barn med ASD i alderen 6-12 år.
-------------------	---

8.2 Den vanskelige samtalen

kl. 08.30 – 11.15	Per Sørensen Hvordan kommuniserer vi med pasienter, andre fagutøvere og pasienter
-------------------	---

kl. 11.15 – 11.45

Pause

FELLESFORELESNINGER

9. Spesialisert habilitering: Hvordan vil feltet utvikle seg de neste 20 årene?

kl. 11.45 – 12.20	Trude Rath Olsen (barnehab Tromsø)
kl. 12.30 – 13.00	Nils Olav Aanonsen (avd nevrohabilitering, OUS)

Presentasjon av foredragsholdere:

Ole Bernt Schjetne

Ole Bernt Schjetne er pensjonert seksjonsoverlege, barnenevrologi og habilitering Barneklubben, St.Olavs Hospital HF. Schjetne var leder for arbeidsgruppen som planla utformingen av barnehabiliteringstjenesten i Sør-Trøndelag – ved Trondsletten habiliteringssenter – ved oppstarten i 1991. Han hadde det faglige ansvaret for tjenesten fra starten av og fram til han gikk av med pensjon mange år senere. Schjetne har fortsatt noe klinisk praksis i form av at han arbeider en dag pr. uke ved Barne- og ungdomsklinikken ved St. Olav.

Geirmund Skeie

Geirmund Skeie er spesialist i psykiatri, og har jobbet for og med mennesker med psykisk utviklingshemming fra 1979, og til han gikk av med pensjon i 2010. Han var bl. a overlege i HVPU, og har arbeidet i ulike organiseringer tjenesten har hatt, samt at han var seksjonsoverlege i Voksenseksjonen ved Habiliteringstjenesten i Hedmark. Han har hatt en sentral posisjon i fagfeltet nasjonalt. Han er i dag ansatt i 20 % stilling i NAKU. I mars 2010 ble han tildelt H. M. Kongens fortjenstmedalje i gull, for sitt arbeid og engasjement for mennesker med utviklingshemming.

Jan Tøssebro

Jan Tøssebro, dr.polit., er professor i sosialt arbeid ved NTNU i Trondheim. Han har tidligere gitt ut og redigert en rekke bøker og artikler om funksjonshemming.

Petter Kramås

Advokat Petter Kramås arbeider særlig med saker som gjelder funksjonshemmede, utviklingshemmede, eldre og andre som har behov for bistand fra det offentlige – særlig i forhold til retten til tjenester og økonomiske ytelser, hjelpevergeordningen og erstatning for tap som følge av feil eller manglende tilbud eller behandling. Sentrale stikkord er praktisk bistand og opplæring, brukerstyrt personlig assistanse, omsorgslønn, avlastning, støttekontakt, behandlingsmetoder og tvang, "tvangsflytting" (vilkår om å flytte for å få kommunale tjenester), spesialundervisning og trygdeytelser.

Anne Margrete Rostad

Anne Margrethe Rostad er psykologspesialist med hovedområde habilitering. Til daglig kombinerer hun stillinger i Habiliteringstjenesten for barn og unge i Nord-Trøndelag og i Trondheim kommune. Hun var ansatt i Fylkesteamet i Nord-Trøndelag, og var sentral i arbeidet med å planlegge og etablere det som ble "Habiliteringsteam for barn" i fylket i 1991. Hun var også sentral i det nasjonale arbeidet med å etablere tjenester i forb. med HVPU-reformen. Hun har dr. polit. – grad v/NTNU 2008, som bygger på avhandlingen "Tidlig identifikasjon av spedbarn som er i risiko for å utvikle alvorlige eller mindre alvorlige utviklingsforstyrrelser de første leveårene.

Tegn som indikerer behov for tidlig intervensjon de syv første leveårene"

Anne Gro Innstrand

Spesialist i klinisk psykologi med fordypningsområde psykologisk habilitering. Til daglig er hun privatpraktiserende psykolog tilknyttet Oslo Medisinske Senter. Fokus for hennes arbeid er utviklingshemmede med psykiske lidelser og atferdsproblemer. Hun har mange års erfaring innen habiliteringsfeltet og har bl.a. jobbet i voksenhabiliteringstjenesten, Helse Bergen og vært faglig leder ved Mobilt Innsatsteam v/ Rogaland Psykiatriske sjukehus (Helse Stavanger), en spesialavdeling for utviklingshemmede og mennesker med utviklingsforstyrrelser med psykiske lidelser.

"Fagutviklingsgruppen"

Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Habiliteringstjenestene for voksne fra Sykehuset Innlandet, Østfold, OUS, Ullevål og Akershus universitetssykehus. Formålet er å utarbeide faghefter primært for ansatte i disse avdelingene. Alle hefter finnes på den enkeltes avdelings hjemmeside. Det er utarbeidet på dette tidspunkt 6 hefter. 2 av heftene blir presentert på denne konferansen:

Utredning av mennesker med alvorlig og dyp psykisk utviklingshemming, med fokus på kommunikasjon og kognitive ferdigheter v/Jan Erik Østvik, Anne-Grethe Olsen, Leif Hugo Stubberud, Leif Olav Ringeli, Eirin Lorenzen, Odd Inge Andraessen

Utviklingshemming og seksuelle overgrep – forebygging og oppfølging: v/ Peter Zachariassen, Siri Malmo, Wenche Fjeld, Kirsten Eggen og Sivert Welle

Petter Strømme

Professor i pediatri og ansatt ved barneavdeling for nevrofag, Kvinne- og barneklubben, Oslo universitetssykehus, Ullevål. Han har i mange år forsket på psykisk utviklingshemming og årsaksmekanismer og har vært med på å identifisere flere nye sykdomsfremkallende gen.

Erik Sætre:

Sætre er overlege i Avdeling for nevrohabilitering, OUS Ullevål. Spesialist i nevrologi, ph.d. på arbeid om epilepsi hos eldre. Har arbeidet ved SSE 1987-91, overlege Nevrologisk avdeling Ullevål 1998-2002, i Nevrohabilitering 1996-97 og siden 2002. Seksjonsansvarlig for epilepsienheten Ullevål 2002-2006

Knut Risberg:

Risberg er spesialist i pediatri og jobber ved Epilepsisenteret – SSE. Han har i mange år jobbet som lege og avdelingsleder ved barnehabiliteringen på Ahus. Han har også lang erfaring fra habiliteringsfeltet i Sverige.

Jon Petter Mykletun

Spesialist i klinisk psykologi.

Har siden 1977 arbeidet som psykolog i HVPU-institusjoner og HVPU-team, i barne- og ungdomspsykiatrien og i habiliteringstjenesten.

Siden 1998 har han arbeidet ved DPS Spesialenheten, senere Regionalt senter for utviklingshemmede; Psykiatrisk avdeling Lier, som sjefpsykolog.

Fra 1999 har han ledet et regionalt fagnettverk som har særskilt fokus på rettsikkerhets spørsmål og bruk av tvang i ulike deler av helselovgivningen.

Renate Dahl

Spesialist i nevrologi og psykiatri. Hun jobber til daglig som overlege ved Avdeling voksenhabilitering, Akershus universitetssykehus. Har jobbet mange år i habiliteringsfeltet, spesielt med målgruppen psykisk utviklingshemmede med adferdsproblematikk og psykiske tilleggslidelser. Hun har også erfaring fra Epilepsisenteret - SSE

Lisbeth Pipping

Lisbeth Pipping er forfatter, forsker og en ettertraktet foreleser.

Hun forteller om sin egen barndom og oppvekst med en utviklingshemmet mamma, hjelpeapparatets unnfalighet, men også de gode hjelperne.

Elisabeth Wigård

Psykologspesialist/klinisk nevropsykologi.

Ansatt som psykolog og forsker ved Regionalt Senter for utviklingshemmede Vestre Viken HF. Tidligere jobbet ved DPS Kongsberg, Habiliteringsavdelingen Sykehuset Buskerud samt Avd for nevropsykologi, Ullevål sykehus. Har ledet et forskningsprosjekt om utprøving av metoder for å måle kognitive endringer ved aldring hos personer med utviklingshemming. Sammen med Frode K. Larsen redaktør for læreboka "Aldring og utviklingshemming", og er nå med på tre ulike prosjekter knyttet til behandling og oppfølging av personer med ASD og samtidig psykisk lidelse/syndrom.

Marijke van Ghelue

PhD i molekylær biologi. Ansatt som forsker på Medisinsk Genetikk Avdeling/BUK/UNN.

Merel Jansen

Merel Jansen er junior forsker ved Centre for Evidence Based Practice, Dept. of rehabilitation på Radbound Universitet, Nijmegen/Nederland.

Svein Øverland

Psykolog med spesialitet i klinisk psykologi. Han har sitt daglige virke som assisterende seksjonsjef ved Sentral Fagenhet, Avd. Brøset, St. Olavs Hospital og har i tillegg en deltids privatpraksis. Han har gitt ut og bidratt i flere bøker, og har allsidig erfaring innen fengsels, retts- og sikkerhetspsykiatri

Karl Jacobsen

Karl Jacobsen er professor i klinisk barnepsykologi ved Psykologisk Institutt ved NTNU i Trondheim. Han har mange internasjonale og norske publikasjoner og har blant annet skrevet en rekke artikler og bøker om temaet multifunksjonshemming, forståelse av mennesker med utviklingshemming og relasjonen mellom emosjon og kognisjon. Han har også holdt mange foredrag innen dette emneområdet.

Nordre Aasen bo- og behandlingssenter

Nordre Aasen habiliteringssenter er en spesialisthelsetjeneste for barn og unge mellom 0-18 år. Senteret samarbeider med Oslo universitetssykehus, avdeling Ullevål. De gir utredning og intensiv habilitering av barn og unge med sammensatte funksjonsvansker innenfor området habilitering/rehabilitering.

Kenneth Larsen

Utdannet lærer og har en mastergrad i spesialpedagogikk. Han jobber til daglig som Teamleder ved Psykiatrien i Vestfold HF, Glenne regionale senter for autisme hvor han arbeider med å tilby tjenester til førskolebarn med autismespekterforstyrrelser og tilbud til pårørende.

Nils Olav Aanonsen

Aanonsen er spesialist i nevrologi og avdelingsleder ved Avdeling for nevrohabilitering, Oslo universitetssykehus.

Trude Rath Olsen

Olsen er spesialist i pediatri og avdelingsleder ved Avdeling for barnehabilitering ved UNN.

Trine Storjord

Har jobbet som rådgiver innenfor kvalitetsutvikling og aktivitetsrapportering (inkl. ventelister) de siste 10 årene ved Senter for økonomi og analyse, UNN HF. Nå ansatt som informasjonsrådgiver ved Nevromuskulært Kompetansesenter - som er en nasjonal kompetansetjeneste for brukere med medfødte nevro-muskulære sykdommer.

Irene Lund

Irene Lund er senterleder for Nevromuskulært kompetansesenter (NMK).

Hun har utdannelse som bioingeniør og arbeidet i mange år med elektronmikroskopisk undersøkelse av vevsprøver i kompetansesenterets diagnostiske virksomhet. Hun har også utdanning innen pedagogisk veiledning og mastergrad i folkehelsevitenskap ved Universitetet i Tromsø. Kompetansesenteret har siden starten i 1994 hatt nasjonal kompetansespredning og informasjonsarbeid som en viktig del av virksomheten. Irene Lund ledet prosjektet "Tverrfaglig samarbeid rundt muskelsyke" i 1996 og har redigert informasjonsheftet "Muskelsyk?" utgitt av senteret siden 1997. I tillegg har Irene Lund hatt ansvar for flere prosjekter, kursarrangement og konferanser i samarbeid med det tverrfaglige miljøet i UNN.

Presentasjon av programkomiteen:

Eva Male Daviden

Avdelingsjef og overlege/spesialist i nevrologi ved Avdeling voksenhabilitering, Ahus HF

Vigdis Nyberg

Vernepleier og fagkonsulent ved Avdeling voksenhabilitering, Ahus HF

Erling Eriksen

Vernepleier og fagkonsulent ved Avdeling voksenhabilitering, Sykehuset Telemark

Trude Rath Olsen

Avdelingsleder og overlege/spesialist i pediatri ved Barnehabiliteringen, UNN

Gunn Karin Bye Hansen

Seksjonsleder og psykolog ved Trondsletten Habiliteringssenter, Barnehabiliteringen St. Olav

Anita Hoff

Seksjonsleder og fysioterapeut ved Habiliteringstjenesten for barn, Helse- Nord-Trønderlag

Teknisk arrangør er Universitets sykehuset i Nord-Norge-habiliteringstjenesten. Teknisk komite består av følgende personer; Per Wilhelmsen, Trude Rath Olsen, Ragnar Fredriksen, Merethe Blankholm og John Arve Skarstad

Severdigheter i Tromsø

Nyt utsikten på Tromsø's tak

<http://www.fjellheisen.no/>

En arktisk opplevelse!

<http://www.polaria.no/>

Ishavskatedralen

<http://www.ishavskatedralen.no/>

Påmeldingsinfo

Pris 2400.- alle dager, 1500.- 2 dager(eksklusiv hotel)

Etter påmelding sendes det ut giro som må være betalt innen fristen, før deltakelse kan bekreftes.

Radisson Blu Hotel-Tromsø 995.- (dobbel rom 1195.-)

Hotell booking; Telefon: 77 60 00 00

Internet: www.radissonblu.com/hotel-tromso

Bestillingskode:HABI

Clarion Hotel Bryggen- pris 995.-(dobbel rom 1195.-)

<http://www.choicehotels.no/choice/no/tromso-hotel-clarion-NO086-no?tab=0&cid=188412>

Kan bookes via telefon eller e-post

Telefon: 77 78 11 11 / 77 78 11 90 E-post:alf.einar.gjertsen@choice.no

Bestillingskode:74352

Påmelding: <http://www.unn.no/habilitering/nasjonal-jubileumskonferanse-for-habilitering-i-tromsoe-article79979-9270.html>

(påmeldingsfrist 1.mai 2011)

Konferansen er søkt godkjent i alle aktuelle forbund/organisasjoner

